

Raadsvoorstel en besluitnota

Onderwerp

Zienschwizje gewijzigde begroting 2026 en primaire begroting 2027 Werkom

Gevraagd besluit

1. Akkoord te gaan met de volgende zienschwizje naar aanleiding van de gewijzigde begroting 2026, primaire begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 van de Gemeenschappelijke regeling participatiebedrijf Zaanstad en Purmerend (zijnde: Werkom), inhoudende:
 - a. Een positieve zienschwizje op de gewijzigde begroting 2026 in te dienen;
 - b. Een positieve zienschwizje op de primaire begroting 2027 in te dienen;
 - c. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2028-2030 van Werkom, met daarbij het verzoek om voor de komende jaren rekening te houden met een eventuele korting van de gemeentelijke bijdrage, en daartoe de nodige voorbereidingen te treffen.

Geheimhouding op grond van de Gemeentewet

Openbaar

(Correctief) referendum bij raadsbesluiten

Dit besluit is niet spoedeisend en daarmee wordt dit besluit niet eerder uitgevoerd/verder behandeld dan drie weken nadat de Raad het besluit heeft genomen. In artikel 8 van de referendumverordening is namelijk een 'correctief referendum' mogelijk gemaakt.

Kernverhaal

Het bestuur van Werkom biedt de gemeenteraden van Zaanstad en Purmerend de gewijzigde begroting 2026, primaire begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 aan en stelt de raad hierdoor in de gelegenheid hun zienschwizje te geven op de gewijzigde begroting 2026 en de primaire begroting 2027.

Werkom voert ten behoeve van de gemeente Zaanstad en Purmerend de taken in het kader van de Participatiewet en de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) uit. Het doel van deze gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten en Werkom is om mensen met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt zo goed mogelijk naar regulier werk te begeleiden of een passende werkplek te bieden via Beschut Werk.

De begroting laat zien dat het aantal WSW-medewerkers daalt en het aantal mensen met een intensievere ondersteuningsbehoefte binnen de Participatiewet groeit. Dat wil zeggen dat er steeds meer mensen met een indicatie Beschut Werk werken, en meer mensen langdurige en intensievere begeleiding nodig hebben. Deze ontwikkelingen leiden tot hogere uitvoeringskosten voor de Participatiewet. Dit effect is in de begroting van Werkom zichtbaar in de groei van de gemeentelijke bijdrage voor de Participatiewet.

Het Rijk stelt zowel meerjarige impulsmiddelen als structurele middelen beschikbaar om de infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven toekomstbestendig te maken en daarmee de jaarlijkse stijging van de benodigde middelen te beperken.

Berenschot heeft na het koersbesluit in 2022 onderzoek gedaan naar, en advies gegeven over, de kosten en een duurzame financiering van Werkom dat past bij het koersbesluit. Werkom werkt aan het opvolgen van deze adviezen volgens een strategisch plan. Werkom is succesvol met het verlagen van de kosten van de bedrijfsvoering en het vernieuwen van de bedrijfsvoering en het primair proces, waardoor extra Rijksmiddelen ten goede kunnen komen aan de mensen die dat het hardste nodig hebben.

Aanleiding

Het bestuur van Werkom heeft op 15 april 2026 besloten om de gewijzigde begroting 2026, de primaire begroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030 aan de raden van Purmerend en Zaanstad te sturen om hen in de gelegenheid te stellen een zienswijze te geven op de gewijzigde begroting 2026 en de primaire begroting 2027. Dit voorstel geeft hier invulling aan.

Beoogd resultaat

Het voorstel heeft tot doel dat de raad een zienswijze kan geven op de gewijzigde begroting 2026 en op de primaire begroting 2027 en kennis kan nemen van de meerjarenraming 2028-2030 van Werkom.

Kader

Wet sociale werkvoorziening (WSW)
Participatiewet
Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)
Gemeenschappelijke regeling participatiebedrijf Purmerend-Zaanstad
Bijdrageverordening participatiebedrijf Zaanstad Purmerend
Koersdocument herijking Werkom
Kadernota Werkom 2027

Argumenten en afwegingen

Ontwikkelingen en voortgang strategische agenda

Ontwikkelingen Werkom

Werkom ontwikkelt zich, in afstemming met de gemeenten, verder als sociaal ontwikkelbedrijf dat mensen ondersteunt die dat nodig hebben om betaald werk te vinden en te behouden. Werkom voert de Wet sociale werkvoorziening (WSW) uit en delen van de Participatiewet (PW), waaronder de toeleiding naar werk van mensen met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt en beschut werk. De WSW is sinds 2015 afgesloten en dat betekent dat er geen nieuwe instroom meer mogelijk is van mensen met een WSW-indicatie en dat het aantal WSW-medewerkers dus daalt als gevolg van pensionering en natuurlijk verloop (met circa 5% per jaar). Tegelijkertijd groeit de groep inwoners die onder de Participatiewet valt en intensievere ondersteuning nodig heeft. Het aantal medewerkers met een indicatie Beschut Werk groeit, en ook de groep met een indicatie banenafpraak die na plaatsing langdurige begeleiding nodig heeft, wordt groter. Verder neemt de begeleidingsinspanning voor kandidaten binnen de Participatiewet toe. Deze ontwikkelingen leiden tot hogere uitvoeringskosten voor de Participatiewet. Dit effect is in de begroting van Werkom zichtbaar in de groei van de gemeentelijke bijdrage voor de Participatiewet.

Tegelijkertijd blijft de instroom van kandidaten uit Zaanstad achter bij de ramingen. Om dit te verbeteren zijn maatregelen getroffen, waaronder een pilot waarin de startgesprekken voor de aanvraag van een bijstandsuitkering worden belegd bij Werkom. Met deze werkwijze wordt beoogd inwoners sneller en gericht toe te leiden naar passende ondersteuning of werk. Daarnaast zal ook de regionale samenwerking binnen het Werkcentrum bijdragen aan een effectievere toeleiding van inwoners naar passende ondersteuning en werk. Overigens zien we een stijging van bijstandsgerechtigden met name onder jongeren, die in Zaanstad door het Jongerenloket worden begeleid naar werk.

Ontwikkelingen vanuit het Rijk

Het Rijk stelt meerjarige impulsmiddelen beschikbaar om de infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven toekomstbestendig te maken en daarmee de jaarlijkse stijging van de benodigde middelen te beperken.

Er worden impulsmiddelen aangewend om de samenwerking in de keten te versterken, jongeren vroegtijdig te bereiken en voor cultuursensitief werken. Daarnaast zal een evaluatie van de Berenschot-aanbevelingen de basis voor de verdere inzet van deze middelen vormen. Op basis hiervan wordt gericht bepaald welke onderdelen nog relevant en kansrijk zijn om de infrastructuur van Werkom verder duurzaam te versterken. De plannen hiervoor worden samen met Purmerend en Zaanstad uitgewerkt. Ook stelt het Rijk structurele middelen beschikbaar voor ondersteuning omdat een deel van de mensen die onder de Participatiewet valt, meer nodig heeft om de stap naar werk te zetten.

Voortgang strategische agenda

Berenschot heeft advies uitgebracht over een financieel kader dat past bij het koersbesluit. Werkom heeft aan de hand van een strategische agenda succesvol gewerkt aan het verbeteren én verlagen van de kosten van de bedrijfsvoering en het vernieuwen van het primair proces, waardoor extra Rijksmiddelen ten goede kunnen komen aan de mensen die dat het hardste nodig hebben. Werkom werkt verder aan de implementatie van de gemeentelijke besluiten in dat kader.

De impulsmiddelen vanuit het Rijk beogen ook bij te dragen aan het financieel weerbaar maken en toekomstbestendig maken van sociaal ontwikkelbedrijven. De plannen voor de besteding van de impulsmiddelen zijn daarom onderdeel van het strategisch plan 2027-2028. De uitwerking van de plannen voor de inzet van de impulsmiddelen vraagt meer tijd dan verwacht. Daarom zijn de plannen en middelen nog niet opgenomen in de begroting van Werkom.

Gewijzigde begroting 2026

Participatiebudget en extra middelen koersbesluit

Indexering van de loonkosten is lager dan in de primaire begroting is verwerkt. Werkom heeft de index uit de CAO's verwerkt. Dit blijft binnen de afspraak in de bijdrageverordening dat de gemeentelijke bijdrage kan worden geïndexeerd met de CEP-index.

De raden van Zaanstad en Purmerend hebben Werkom bij de zienswijze op de primaire begroting 2026 opdracht gegeven de gemeentelijke bijdrage te verlagen met 2% (€ 220k). Werkom heeft deze opdracht in de begroting verwerkt en toegelicht. Exclusief de effecten van loonindexatie, autonome loonontwikkelingen en de middelen voor de pilot startgesprekken, zou de gemeentelijke bijdrage € 221k lager zijn. De gemeentelijke bijdragen (excl. WSW-lonen) laten echter toch een stijging zien als gevolg van de extra bijdrage voor de pilot startgesprekken. De gemeentelijke bijdragen exclusief WSW-lonen bedragen € 12,5 mln in de gewijzigde begroting 2026. Dat is een toename van € 125k ten opzichte van de primaire begroting.

WSW

De stijging van de WSW-loonkosten in de gewijzigde begroting 2026 is voornamelijk het gevolg van CAO-ontwikkelingen. De WSW-loonkosten in de gewijzigde begroting 2026 zijn daardoor € 0,3 mln hoger dan eerder begroot.

Primaire begroting 2027

Participatiebudget en extra middelen koersbesluit

Werkom gaat ervan uit dat de netto toegevoegde waarde (omzet minus directe kosten) in 2027 door efficiencyverbeteringen en meer begeleiding ongeveer op het niveau van 2026 blijft. Er is een daling van de loonkosten begroot, omdat de startgesprekken in 2027 niet zijn begroot. De inzet van de startgesprekken na 2026 is nog niet in de begroting opgenomen, aangezien besluitvorming nog moet plaatsvinden over een eventuele structurele voortzetting. Er worden hogere loonkosten 'Aan de slag' begroot, als gevolg van een verdere toename van

het aantal medewerkers met een beschut werk indicatie. Per saldo is het effect dat de gemeentelijke bijdragen excl. WSW-loonkosten € 12,7 mln bedragen (versus € 12,5 mln in de gewijzigde begroting 2026).

WSW

De WSW-loonkosten laten een beperkte daling zien van € 13,8 mln in 2026 (gewijzigde begroting) naar € 13,7 mln in 2027. Dit is per saldo het gevolg van verdere daling van het aantal medewerkers met een WSW-indicatie en van indexatie volgens de CAO WSW.

Meerjarenbeeld 2028-2030

De opdracht om resultaat verbeterende maatregelen te treffen, heeft Werkom structureel vertaald in deze begroting 2027 en het meerjarenbeeld. Door de groei van de groep inwoners die onder de Participatiewet valt en door de beëindiging van de WSW, nemen de kosten van de uitvoering van de Participatiewet jaarlijks toe. Als gevolg hiervan is sprake van structurele groei van de benodigde bijdrage van gemeenten voor Participatiewettaken.

Draagvlak

De primaire begroting 2027 van Werkom vloeit voort uit de Kadernota Werkom 2027 die op 12 maart 2026 is vastgesteld door het bestuur van Werkom. Een zienswijzebesluit van de raad is onderdeel van de jaarlijkse planning en control-cyclus van Werkom.

Aansluiting externe ontwikkelingen

De ontwikkelingen vanuit het rijk om impuls gelden te verstrekken om sociale ontwikkelbedrijven financieel weerbaarder en toekomstbestendig te maken. De plannen voor de besteding van de impuls middelen worden uitgewerkt.

Financiële consequenties

Gewijzigde begroting 2026 - effecten voor Zaanstad

De bijdrage van Zaanstad aan het participatiebudget van Werkom (incl. de overige bijdrage) in de gewijzigde begroting, is € 271k hoger dan in de primaire begroting en bedraagt € 8.552k. De stijging is per saldo het gevolg van de kosten van de pilot startgesprekken, de verwerking van de 2% bezuinigingsopdracht die de raden bij de zienswijze op de primaire begroting 2026 hebben gegeven en doordat in de CAO's lagere indexatie is opgenomen dan was verwerkt in de primaire begroting 2026. De bijdrage voor loonkosten van Zaanse WSW-medewerkers is aangepast op de werkelijke ontwikkeling van deze loonkosten in 2025 en wordt € 7.934k. Dat is € 110k hoger dan in de primaire begroting 2026. De hogere bijdragen kunnen worden verwerkt binnen het beschikbare Zaanse participatiebudget.

Primaire begroting 2027- effecten voor Zaanstad

In de bijdrageverordening is afgesproken dat Werkom de gemeentelijke bijdrage baseert op de CEP-index. Bij de voorbereiding op de begroting was deze index nog niet bekend. Daarom heeft Werkom een eigen inschatting gehanteerd voor 2027. Deze inschatting is 1% lager dan de CEP-index 2027 die inmiddels is gepubliceerd door het CPB.

De Zaanse bijdrage aan het participatiebudget van Werkom (incl. overige bijdrage) voor 2027 is begroot op € 8.463k. Dat is € 141k lager dan begroot in de Zaanse begroting. Het Zaanse aandeel in de WSW-loonkosten bedraagt € 7.836k. Dat is € 345k meer dan begroot in Zaanstad. Per saldo bedraagt de benodigde extra bijdrage van Zaanstad € 204k. Deze extra bijdrage kan worden opgevangen in het Zaanse participatiebudget, want de gemeente zal bij de meicirculaire 2026 middelen ontvangen voor loonprijs effecten in het participatiebudget.

Meerjarenbeeld 2028-2030

In het meerjarenbeeld is een verdere groei van het benodigde participatiebudget zichtbaar en afname van het aantal WSW-medewerkers laat een structurele daling zien van de WSW-loonkosten. Dit ontwikkelt zich binnen de kaders van het participatiebudget.

Juridische consequenties

Het verzoek aan de raad voor een zienswijze op de primaire begroting 2027 is een wettelijke verplichting op grond van artikel 35 van de WGR en artikel 15, lid 3 van de GR. De gewijzigde begroting 2026 heeft consequenties voor de bijdrage van Zaanstad. Op grond van artikel 15, lid 7 van de GR wordt daarom ook een zienswijze gevraagd aan de raad op de gewijzigde begroting 2026.

Voorafgaande aan het vaststellen van de gewijzigde begroting 2026 en de begroting 2027, stelt het bestuur van Werkom de raden schriftelijk en gemotiveerd in kennis van het oordeel over de zienswijzen van de raden van Zaanstad en Purmerend.

Communicatie/vervolgtraject

De planning voor besluitvorming over de zienswijze is als volgt:

Zaanstad Beraad op 25 juni 2026;

Raadsvergadering op 2 juli 2026.

Nadat de gemeenteraad een besluit heeft genomen stelt het college het bestuur van Werkom op de hoogte door verzending van de zienswijzebrief.

Raadsbesluit

De gemeenteraad van Zaanstad,

Besluit:

1. Akkoord te gaan met de volgende zienswijze naar aanleiding van de gewijzigde begroting 2026, primaire begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 van de Gemeenschappelijke regeling participatiebedrijf Zaanstad en Purmerend (zijnde: Werkom), inhoudende:
 - a. Een positieve zienswijze op de gewijzigde begroting 2026 in te dienen;
 - b. Een positieve zienswijze op de primaire begroting 2027 in te dienen;
 - c. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2028-2030 van Werkom, met daarbij het verzoek om voor de komende jaren rekening te houden met een eventuele korting van de gemeentelijke bijdrage, en daartoe de nodige voorbereidingen te treffen.

In de vergadering van-.....- 2026

De griffier,

Conform de [machtiging tekenbevoegdheid raadstukken](#) is dit besluit alleen ondertekend door griffier.